

Név nélkül – Hívó

Azért vettem a bátorságot, hogy írjak arról, hogyan váltam ateistává, mert látom, hogy mást is már gyermekkorában megérintett a vallástalanság. Hihető talán, hogy nagyjából kamaszkorom elején tudatosan alakult ki a mai világlátásom – persze azóta is sokat változva. Az is lehet, hogy az akkori társadalmi elvárások között nem kellett istentelenségemért a külvilággal megküzdennem.

A családom mindkét ágán katolikus, apámé ráadásul valamilyen kisnemes volt, de az én születésem idejére már ennek semmi nyoma nem volt, sem az anyagiakat, sem a szellemieket tekintve. Édesanyám falujában már a református is „más vallásúnak” számított. (E faluban sok szép nyarat töltöttem gyerekkoromban, mivel az ötvenes években Pesten akkor sem volt bőségesen élelem, ha volt pénze valakinek, nekünk meg...)

Anyai nagyapám úgy tartotta: a templom az asszonyoknak való, majd azok leimádkozzák az ő bűneit is. Az 1952-es államosítás után a mély nyomorba süllyedtünk, de munka és így annyi fizetés mindig volt, hogy egyik hónapról a másikra megéljünk. Igaz, egy pár cipő megvásárlásához már kölcsönt kellett kérni. A családban anyám viselte a nadrágot, apu gyakorlatilag az üzlet elvesztése után már nem nagyon tért magához, dolgozni járt, hazaadta az igen csekély fizetését, de ambíciói kimerültek abban, hogy otthon kipihenje a munkát. Kiskoromban az egyik legszebb fővárosi katolikus templom közelében laktunk, a téren álló lányiskolába jártam, ahol '45 előtt még apácák tanítottak. Természetes volt, hogy hittanra járok, emlékszem, hogy egyszer haza térvén felháborodva vágtam az iskolatáskámat az ablakpárkányra, mert a hittant kitiltották az iskolából, azon túl a szomszédos parókiára kellett járni hittanra.

Voltam úgy 6-7 éves. Szerettem volna hinni, de a hittanórák egyáltalán nem adtak eligazítást az élet dolgaiban. Sőt, bármit kérdeztem, az volt a tisztelendő válasza, hogy a hit onnan ismerszik meg, hogy nem kezdi ki a kétely. Nagy gondot okozott nekem a minden heti kötelező gyónás is: jó kislány voltam, jól tanultam (főként, mert érdekelt minden), hazudnom otthon nem kellett. Egyszer kínomban „plagizáltam” az egyik osztálytársamtól azt a bűnt, hogy a télire eltett befőtről leszívtam a levét, hogy meg kelljen enni. Nem is értettem, úgymint, gyerekek esszük meg télen, amikor nincs más gyümölcs, miért kell már nyáron vandálkodni? Amikor erről, vagyis arról, hogy honnan szedjek bűnöket a gyónáshoz, kérdezgettem a tiszit, az volt a válasz, hogy valamennyien bűnösök vagyunk. De hogy miért? Arra jött a dajkamese Éváról meg az almáról. Én meg ráadásul a kevélység bűnébe is estem, hogy büntelennek gondolom magamat.

Gondoltam, talán a tizsi nem magyarázza jól a dolgokat, a templomban kerestem valamiféle jelet, üzenetet. Mint említettem, Budapest egyik legszebb katolikus templomába jártam, ami nem olyan nagy, mint a Bazilika, nem is nyomasztóan édeskés (legalábbis az emlékeim szerint, mert amikor pár éve ott jártam, és be akartam menni, zárva volt), lenne tere a meghitt imádkozásnak. Készültem az

első áldozásra izgalommal (anyu előteremtette a kismenyasszonyi ruhát az összes kellékekkel), jártam a hajnali rorátékra, imádkoztam bőszen, hogy adjon valamilyen jelet az Úr. De nem adott.

Aztán el kellett költöznünk, mert anyu házmesterséget vállalt, hogy a három gyereket valahogyan el is tudja látni, meg keresete is legyen. Ez már egészen más környék volt, az iskola is más. Az előző iskolában is voltam kispajtás, (az első áldozás után vettem fel hamarosan) meg úttörő, de ez nem jelentett mást, minthogy az iskolai ünnepekre fel kellett kötni a kék, majd a piros nyakkendőt. Az előző iskolában például volt tornaterem, de az alsósok már nem értek be, mi a tornaóráinkon a padok között állva, a nyitott ablakok mellett lengtük a kezeinket, lábainkat, amennyire a hely engedte. (Jelzem belvárosi iskola ma is.) Ötödikes koromban láttam először tornatermet.

Hatodiktól kerültem az új iskolába, mindjárt a kiemelt, mindössze 23 tanulót számlált osztályba, mivel kitűnő bizonyítvánnyal mentem. Az ám, csak hogy ez orosz tagozatos osztály volt, mindennapi oroszórával, én meg jószerivel a cirill betűket sem ismertem, pedig oroszból is ötösöm volt. Valahogyan másképpen vették a tanítást is, szabadabb volt a légkör, lehetett vitázni, az úttörőknél érdekesebbnél érdekesebb programok voltak. Táborozni mehettem, rádióamatőr klubba jártam. A hitéletem nem sokat változott, ugyanis az első áldozás után, bár minden vasárnap mentünk templomba (nyáron nem, mert akkor kirándultunk a hegyekbe), rendszeresen gyóntunk, áldoztunk. Akkorra már megvolt az én külön bejáratú bűnöm is: tilalmas könyveket olvastam. Mert olvastam én mindent, ami a kezem ügyébe került: Kosáryné Réz Lola Cilike sorozatát, Erdős Reneét, Cronint, Vaszaryt, Katajevet, amihez hozzájutottam a könyvtárból, vagy az ismerősök által a nővéremnek kölcsönzöttekből. Ezek nem 9-10 éves kislányoknak való művek, (tényleg nem, elég giccsesek). Meg persze a kötelezőket.

Az új környéken nem volt templom, csak egy picit kápolna, oda már nem jártam, bár anyu időnként szorgalmazta volna. De mivel ő is úgy tartotta, hogy nincs neki annyi bűne, hogy örökké az istent rángassa lefelé az égből (ő fogalmazott így), elég gyengén szorgalmazta. A karácsonyi éjféli mise, meg a húsvéti körmenet azonban kötelező volt. Engem egyáltalán nem vonzott egyik sem, rettentően untam a prédikációkat, (ahogyan egyébként untam az iskolai ünnepi beszédek is) taszított a kántálás, az örökös „mentsmeguramminket”, meg a hasonlókat. Bajom volt a katolikus egyház szegénységhez való viszonyával is. Mint említettem, ekkor mi nagyon szegények voltunk, sokkal csóróbbak, mint mondjuk egy szakmunkás családja, mert anyunak nem volt semmilyen képzettsége a hat osztályán kívül, apu meg nem volt hajlandó semmi újba belevágni. A papok meg azt tanították, hogy ez az Úrnak az akarata, bűn ellene lázadozni.

Viszont lubickoltam az új iskola pezsgő közösségi életében, ahol egykettőre behoztam a lemaradásomat, rengeteg jutalomkönyvet gyűjtöttem be. Talán

hetedikes lehettem, amikor anyu megkért, hogy nézzem meg, mikor kezdődik a körmenet. Megnéztem, és egy órával későbbi időpontot mondtam. Aztán mégis meggondoltam, (nem bírtam hazudni), és elmondtam anyunak: előbbre készüljön, de rám ne számíton, ha mégis kényszerítene a „körmenésre” én kizárólag az úttörő díszegyenruhában vagyok hajlandó részt venni. Több szó erről nem is esett, nem kellett gyónnom, áldoznom többé. Hamisságnak éreztem volna, hogy én hitetlenül eleget teszek a külsőségeknek, csak azért, hogy „meg ne szóljanak”.

Mint már az eddigiekből is kiderülhetett, otthon nem nagyon kaptam „világnézeti” nevelést, voltak ugyan könyveink, többnyire lektűrök, meg magyar klasszikusok, járt nekünk újság (az akkoriban nem volt luxus). Anyukám sokszor óvott: olyan fellengzősen gondolkodsz, olyan okosnak képzeled magad, majd jól átvernek. Pedig hát egyáltalán nem voltam fellengzős, de szinte ugyanúgy, ahogy itt már írta valaki, nem érdekelték a korombeli lányok problémái. Utáltam öltözködni, nem rajongtam egyetlen filmsztárért, később zenekarért sem, tetszett ugyan egy-egy film vagy zeneszám, de nem nagyon érdekelt, hogy aki ezeket létrehozta, egyébként hogyan él, mit vesz fel, kivel szeretkezik éppen. Ma is csodálkozom, hogy hogyan bír pl. a Story 400 ezer példányban elkelnit, és hasonló mennyiségben a Best, ráadásul tartalmukban is jórészt megegyeznek: ugyanazokat a cikkeket fordítják le.

Aztán ipari tanuló lettem, mert minél előbb keresetnek kellett jutni, anyu meg úgy vélte, hogy egy jó szakma többet ér és jobban megvéd a „racizásoktól”, mint egy érettségi. (A fiatalabbak kedvéért: a „racizás” a racionálás beceneve volt, és általában elbocsátást jelentett az ötvenes, hatvanas években. Igaz, akkor még jobban lehetett más munkát találni.) A szüleim általában arra neveltek, hogy fogadjak szót: nekik, a tanárainknak, később a főnökeimnek, meg persze az ország vezetőinek. Szerintem én mindig ilyen „jó kislány” voltam, az más kérdés, hogy később gyakran bonyolódtam nézeteltérésekbe, tanárral, főnökkel, ország vezetőivel. Na, persze nem közvetlenül, kis pont voltam ehhez.

Főként az olvasmányaim alakították a világnézetemet, a műhelyben például egy időben „művésznőnek” szólított a művezető, merthogy minden szabad percemben olvastam. Erre persze nem logikus a „művésznő”, de hát a műhelyekben ilyen kérdésekben nem nagyon van logika.

Persze mindvégig kerestem, miben lehetne hinni. Egy elég hosszú időben vadul hittem a közösségi emberben, abban, hogy a szocialista embertípus létezik, és csak idő kérdése, amíg mindenki felismeri ennek jogosságát. Mint értelmesnek tartott embert, küldtek a gyárból mindenféle tanfolyamra (addigra már leérettségiztem), ml középiskolába, meg egyetemre. Ott találkoztam először a filozófiával. Nem tetszett, nem érdekelt. Korábban olvastam Thomas Manntól a dr. Faustust, a guta ütött meg, hogy mit rugózik a főhős annyit azon, hogy van-e isten vagy nincs? Nekem egyszerű volt a képlet: ha hiszed, van, ha nem hiszed, nincs.

Nagyon leegyszerűsítve, ma is így gondolom. Ezért aztán nincs bajom a hívő emberekkel, de az egyházakkal nagyon is van, bármilyen istent forszírozzanak is. *„A teokrácia minden formája diktatúra, megfosztja a polgárokat a szabad választás és a gondolkodás lehetőségétől, és az intézményes erőszak eszközeivel valamiféle kétségbevonhatatlanba vetett hitet követel meg és kényszerít ki. A vallásos hit ugyanis abban a pillanatban az erőszakban való hitté változik át, amint a hittérítői buzgalom törvényekre és kényszerekre támaszkodik, amint az állam vagy bármelyik más intézmény megköveteli a hitet.”* Az idézet Krémer Ferenc egy hosszabb írásából való, ami a galamus.hu-n jelent meg, és nem tudnám pontosabban megfogalmazni, hogy miért vallom magam ateistának.

Amúgy úgy gondolom, hogy az emberi lélek és értelem a világ legcsodálatosabb (néha persze legszörnyűbb) produktuma az anyag szerveződésének. Megértem azokat, akiknek szükségük van valamiféle túlvilágra, de kikérem magamnak, hogy ezzel a hiedelemmel visszaélve mások hatalmat szerezhessenek.

És még valami. Nemrégiben volt egy furcsa élményem: valamilyen egészségügyi okból elvesztettem az eszméletemet, és hat napig nem is tértem magamhoz. Jelzem 65 év alatt sosem ájultam el, és nem voltam különösebben beteges sem. A hat nap alatt volt, amit érzékeltem az intenzív osztály körülöttem zajló életéből, volt, amit nem, az eltelt időt semmiképp. Meglepődtem, hogy kedden még magamnál voltam, és legközelebb vasárnap ébredtem. Végül lekerültem a rendes osztályra, de éjjelente a furcsa látomások még kísértettek. Érzékeltem, hogy nem mandulagyulladásom van, kétségbeesett rokonok vettek körül, régi barátok hívtak, és mindenki meg volt lepődve, hogy egyáltalán beszélek, jövök-megyek és nem hülyültem meg. Nem tudom, hogy miért, de az orvosok sem, az ápolók sem voltak hajlandók megmondani, hogy miféle pirulákat tömnek belém. Holott én csak azért lettem volna erre kíváncsi, mert a fiam behozta azt a szívritmus szabályzót, amit évek óta szedek, hogy nem ütközik-e valamelyik ott kapott gyógyszerrel, szedhetem-e tovább? És kifogyott a légzést könnyítő gyógyszerem, amit az évtizedek óta tartott láncdohányzásom okozta időnkénti nehéz légzésem könnyítésére kaptam. De azt sem voltak hajlandók adni. Úgy bántak velem, mint egy hülyével, a rokonaim meg közölték, hogy üldözési mániám van, de ez természetes, a hosszan tartó mélyaltatásban olyan gyógyszereket kaptam, amiknek ez a hatásuk, de majd elmúlik. Pedig elég lett volna, ha megmondják, hogy másfajta ritmusszabályzót és légzést könnyítőt adnak, nem vagyok amúgy nehéz beteg. Ez kissé hosszúra sikeredik, de muszáj leírni a körülményeket, a nyomasztó álmaim, sőt látomásaim megértéséhez.

Akkor már én is kezdtem aggódni magam miatt, figyeltem, hogy tényleg normális vagyok-e. Egyik éjjel például pisilni mentem, és az ellenkező irányba fordultam a visszatéréskor, így nem az ágyamban, hanem a kórházi folyosón kötöttem ki, ahonnan az istennek sem tudtam visszakeveredni abban a kótyagos féléber állapotban. Végül egy ápolónő vezetett vissza, de egyik „jóindulatú”

betegársam figyelmeztetett, hogy figyelnek, viselkedjek jól, mert könnyen a neurológiára kerülhetek. Mindezek közben senki nem mondta, hogy tulajdonképpen mi a bajom. A leletek egymás után negatívok lettek, nem volt agyvérzésem, sem infarktusom, az ereim megfelelően működtek (a doktornő még csodálkozott is ezen, amikor megmondtam, hogy évtizedek óta erős dohányos vagyok). Végül azt állapították meg, hogy a szervezetemben életveszélyesen lecsökkent a nátriumtartalom, az okozta az eszméletvesztést. De hogy mitől csökkent le? Azt nem tudták, vagy nem mondták.

Szóval ilyen körülmények között egy vasárnapi látogatás után azt mondtam a fiamnak, hogy ne izguljon már annyira értem, ezen a héten eldől, hogy megmaradok, és hogyan. Mert éjjelente igen nyomasztó álmaim, zavaros látomásaim voltak. Nyilván hozzájárult ezekhez, hogy az a kórterem éjjel sem volt csendes, hangos jajgatás, lábak csoszogása, rácsok zörgése verte el a csendet. Hajnalonként hangos motorzúgás, kiabálás hangzott az udvarról, az első napokban mindig azt álmodtam ilyenkor, hogy egy domboldalon vakító fényszórókkal áll egy drabális terepjáró és üvölteti a motorját, miközben egy helikopter köröz felette, éppen szemben a kórterem ablakával. Alig vártam, hogy feljöjjön a Nap és felébredhessek végre.

Azon az éjjelen azt láttam, hogy a világosszürke ablakok előtt ápolónők tesznek-vesznek a sötétben, keskeny pultok körülöttük. Úgy láttam, hogy halottakat rendezgetnek, szólni akartam, hogy én biztosan nem férek rá arra a keskeny pultra, és a vékonyka lábai is biztosan kitörnek annak az alkalmatosságnak, ha engem arra kötöznek rá. És láttam egy hosszú, távolba vesző sötétszürke utat, amelyet a távolságban egyre halványuló árnyalakok szegélyeznek. Az egyik ilyen alak kicsit határozottabb kontúrúvá vált, kilépett az út közepére, és azt mondta: Azonnal menj vissza! Tönkre akarod tenni azt a gyereket? Az anyám volt és a fiamra célzott a „gyerekkel”. Akkor elaludtam, és onnantól kezdve minden éjjel nyugodtam aludtam, eltűntek a rémálmok, pár nap múlva haza is engedtek.

Ha ebből valaki arra következtet, hogy megrendült az ateizmusom, vagy hogy ezoterikus területre tévedtem, az téved. Tudom, hogy a vegyszerek igen furcsa dolgokat képesek produkálni az ember agyával, bizonyítékok erre a kábcszerek látomásai, így valószínűleg az én látomásaimat is a pirulák okozták (meg talán a nátrium hiány?). Korábban sosem szedtem sem nyugtatót, sem altatót, nem volt rájuk szükségem, így hathattak erősebben, mint ahogyan szándékozták.

A furcsa éji kirándulásból mégis megértettem valamit: bár az ember teste-lelke-értelme megszűnik a halállal, mégis itt marad belőle valami, amíg emlékeznek rá. Azok a halványabb alakok, ott, az éji út mentén azok voltak, akikre én emlékezem, anyám azért volt erős kontúrú, mert én jól emlékszem rá, és gyakorlatilag nincs nap, hogy két évvel ezelőtti halála óta ne gondolnék arra, hogy mit, hogyan tett, mire mit mondott.

Így hát sajnos nincs túlvilág, sem mennyország, sem paradicsom, se pokol, se purgatórium. Ember van, a maga természetes csodájával, rémségeivel és nagyszerűségével, ugyanúgy, mint a fűszál, a hangya, a hegy, a sas, a Naprendszer, a galaxis, állandó mozgásban és változásban.